

**IK BEN
GEEN RACIST
MAAR...**

Pijnlijke gesprekken met witte mensen

INHOUD

Algemene inleiding	7
Deel 1: Achteruitkijken	15
Hoe kijk ik naar mezelf?	17
Hoe kijk ik naar de ander?	76
Deel 2: Vooruitblikken	119
Hoe kunnen we samen verder?	121
Dankje	165
Literatuurlijst	169

ALGEMENE INLEIDING

Beste lezer,

Wow, jij durft! Blijkbaar ben je door de titel van dit boek getriggerd om het te lezen. *Ik ben geen racist, maar...* is een verhaal verteld vanuit mijn perspectief, aangevuld met psychologische, sociologische en geschiedkundige inzichten uit onderzoeken, literatuur en gesprekken. Ik neem je in dit boek mee op mijn reis rond het thema racisme. Onbewust ben ik mijn hele leven al met dit onderwerp bezig, sinds 2016 ben er ik bewust mee aan de slag gegaan en de laatste vier jaar probeer ik actief een steentje in de rivier te verleggen. Lang heb ik gedacht dat ik als witte, middenklasse Nederlandse vrouw van in de vijftig niets over racisme te zeggen had, want ik was toch niet de persoon die dit onderging? Ik had geleerd hoe racisme werkt, wanneer je als een racist denkt of handelt, wat de impact ervan is op mensen van kleur... Ik was *one of the good guys*. Ik deed dit niet. Ik was geen racist. Toch?

Laat je niet in de luren leggen door de zwart-witte voorkant van dit boekje. Dit is géén zwart-wit verhaal!

In het voorjaar van 2020, toen de wereld in brand stond en iedereen vertraagde, werd er online veel protest tegen racisme zichtbaar. De dood van George Floyd in mei van dat jaar gaf nieuw vuur aan de BLM (*Black Lives Matter*) beweging en zorgde ook bij mij voor het ontstaan van een vlammetje. Racisme wordt al zo lang aangeklaagd, maar op de een of andere manier verandert er niet veel. In een artikel¹ las ik dat zwarte Amerikanen een duidelijk idee hebben over hoe dit kan worden opgelost. Ik voelde me aangesproken, als zwarte mensen dit weten, waarom weet ik dit dan niet? En waarom verandert er dan niets? Hoe ben ik hier als wit persoon bij betrokken? Ik was uiterst verward: ik ben toch geen racist?

Maar blijkbaar ben ik dat dus wel. Op dat moment beseftte ik dat ik hier niet meer omheen kan. Dat ik iets te doen heb. Als ik, samen met jou, wil dat racisme verdwijnt (en dat is een hele grote klus), dan heb ik als wit persoon ook

1 Greenwood & Greenwood

een taak. Ik heb mijn verantwoordelijkheid op te nemen. Dat is geen gemakkelijke opgave. Daarom de ondertitel *pijnlijke gesprekken met witte mensen*.

Dit boek heb ik in de eerste plaats geschreven om een ander perspectief te delen. Er bestaan heel veel verhalen over en onderzoeken naar racisme, vooral geschreven door ervaringsdeskundigen. Ik denk dat hun wijsheid tot op zekere hoogte gekend is, maar meestal niet leidt tot veranderingen. De vraag is: waarom niet? Zou het helpen als witte mensen hun verhalen delen waarin die hun eigen aandeel in het voortduren van racisme erkennen en hoe zij ermee aan de slag zijn gegaan? Zou er dan echt iets kunnen veranderen? Ik geloof niet dat ik alle kennis in huis heb, maar ik hoop dat ik je met mijn verhaal kan doen nadenken over de manier waarop onze maatschappij georganiseerd is en hoe dat zo is gekomen. Dat er een zaadje geplant wordt, dat is mijn tweede doel. Ten derde hoop ik dat je, met de kennis die je opdoet, jouw eigen verhaal durft te onderzoeken. Tot slot is het mijn droom dat je met deze kennis actie durft te ondernemen. Dat de zaadjes uitgroeien tot kleine boompjes die samen een bosje kunnen vormen om tot (een kleine) verandering te leiden. Dit boek is geen passief verhaal, maar een schrijven dat je wil raken, uitdagen, prikkelen en tot actie oproepen.

Ik start vanuit mijn eigen perspectief. Het eerste deel, *Achteruitkijken*, schrijf ik dus vanuit mijn eigen ervaring en in de ik-vorm. Ik hoop dat ik, door kritisch naar mijn eigen aandeel te kijken, jou als lezer kan motiveren om je eigen ontwikkeling te onderzoeken. Ik nodig je letterlijk uit door je aan te spreken in de jij-vorm. Ik hoop ook kennis te delen zodat je bewuster kan kijken naar hoe de wereld georganiseerd is. Soms schrijf ik vanuit de wij-vorm, omdat ik ervan uitga dat we dezelfde maatschappelijke vorming hebben gekregen vanuit een norm in diezelfde maatschappij.

Dit achteruitkijken doe ik aan de hand van Sankofa, een Ghanese wijsheid. Dit betekent letterlijk 'ga terug en neem' en wordt uitgebeeld als een vogel die de kop naar achteren buigt om een graantje van de eigen rug te pikken².

Figuur 1.1: Sankofa.

De filosofische betekenis achter Sankofa is dat de wijsheid die je in het heden en/of in de toekomst nodig hebt, vaak in het verleden verborgen ligt. Om je duidelijk te maken waarom ik het vandaag belangrijk vind om een steentje bij te dragen aan het discours over de impact van huidskleur, moet ik eerst kijken naar wat er is gebeurd in mijn persoonlijke, familiale, sociale en culturele geschiedenis. Hoe ben ik de persoon geworden die ik vandaag ben? Hoe is mijn ontwikkeling geweest? Wat heeft ervoor gezorgd dat ik iets wil schrijven vanuit het perspectief van een witte persoon over dit thema?

Ik begin dus vanuit het persoonlijke, door te schrijven over mezelf en mijn ontwikkeling als individu. Daarna kijk ik naar mijn eigen socialisatieproces en dat van de meeste witte mensen. Ik onderzoek de cultuur waarin ik ben grootgebracht en de impact daarvan op mijzelf, maar ook op andere mensen in mijn cultuur. Als laatste zoom ik in op iets dat vaak over het hoofd gezien wordt: sociaaleconomische klasse. Dit verhaal kleur ik in met persoonlijke voorbeelden en met linken naar een aantal theoretische concepten die van belang zijn om deze ontwikkeling beter te begrijpen. De concepten die aan bod komen zijn onder meer meervoudige identiteit, intersectionaliteit, referentiekader, stereotypen en vooroordelen.

Vervolgens neem ik iets meer afstand, om te kijken naar hoe al deze kennis en wij als mensen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, zoals een trui wordt gebreed van één draad wol. Het systeem kan je ook voorstellen als een grote trui. Hoe ziet het systeem eruit waarin ik ben opgegroeid? Hoe heb ik leren kijken naar de ander? Welke boodschappen kreeg ik mee? Wat heb ik geleerd (op school) over dit thema? Wat heeft zich afgespeeld in de wereld?

Wat heb ik ontdekt over de machtsverhoudingen in de maatschappij waarin ik opgroeide en leef?

Als er een stukje draad breekt, leerde ik van mijn grootmoeder, dan bestaat de kans dat de trui weer uitrafelt tot een lange draad. Het is dus belangrijk dat je aandacht geeft aan de gebroken stukjes. Als de draad op meerdere plekken breekt, heb je meerdere stukjes te repareren. In dit deel komen pittige concepten aan bod zoals macht en uitsluiting, privileges, witte onschuld, discriminatie, racisme, witheid, witte kwetsbaarheid, witte suprematie en witte orde.

In het tweede deel, *Vooruitblikken*, wil ik samen met jou kijken hoe ik bewuster om kan gaan met mijn kleurenblindheid, mijn witte huidskleur, mijn privileges, mijn witte kwetsbaarheid, mijn stilte en apathie. In de hoop dat dit jou helpt om hier ook eens naar te kijken. Daarna onderzoek ik met jou hoe ik je kan motiveren om hier ook een steentje aan bij te dragen, ondanks lastige, overweldigende gevoelens en fouten die we maken. Om vervolgens samen pijnlijke gesprekken te voeren. Misschien kan je zelfs een bondgenoot worden? Ik geef inzichten die je kunnen helpen. Deze gaan over delen, voelen, spreken, denken, luisteren, accepteren en loslaten. Makkelijker gezegd dan gedaan.

Aan het eind hoop ik dat ik jou kennis, inzichten, een paar momenten van ongemak en wat tips of handvatten heb gegeven waarmee je de handen uit de mouwen kan steken. Zonder terug te vallen in de valkuilen van dit huidige kennissysteem.

Ik hoop dat dit verhaal je misschien kan helpen om zaken fundamenteel anders te zien. Als je met veel privileges bent geboren, hoop ik dat je na het lezen van dit boek je bewuster bent geworden van de voordelen die je daardoor hebt. Of dat mijn verhaal misschien het begin vormt van een kleine verandering. Dat je durft na te denken over hoe jij kan bijdragen om voor iedere mens de wereld een beetje gelijkwaardiger te maken. Gelijkwaardigheid is namelijk een mensenrecht.

En misschien zeg je aan het eind van dit boek wel: "Ik ben geen racist, maar toch ook wel en daar ga ik nu iets aan doen...".

Ik hoop vooral dat je met interesse en plezier dit boek zal lezen.

Antwerpen/Órgiva, augustus 2024

Belangrijke notities voor de lezer:

Voor mij is het belangrijk dat ik bepaalde termen expliciet gebruik om heel duidelijk te zijn. Dit betekent onder meer dat ik letterlijk kleur beken: ik gebruik voor mezelf de term witte vrouw. Ik gebruik de term huidskleur om mijn grootste orgaan te beschrijven. De kleur ervan heeft een impact op mijn positie en die van anderen. Mijn huidskleur is voor mij wit, niet blank. Voor mij staat wit tegenover zwart, zonder bijbetekenissen. Blank heeft voor mij een andere klank en is voor mij geen kleur, ondanks dat sprookjesboeken mij anders hebben verteld toen ik klein was.

Ik ben geboren als vrouw en identificeer mij ook als vrouw. Ik ben dus een cisvrouw.

Ik doe een poging om genderbewust taalgebruik te hanteren door geen hij of zij te gebruiken. Ik vervang dit vaak door 'die' of 'diens' als het een bezittelijk voornaamwoord is.

Ik heb zelf geen racisme ervaren. Ik zeg dit heel expliciet omdat ik me niet kan voorstellen hoe dit voelt. Dit maakt ook dat ik in dit boek enkel vanuit mijn witte perspectief schrijf en geen voorbeelden vanuit de ander geef. Ik wil niet *over* de ander praten.

Dit is mijn verhaal gecombineerd met een heleboel inzichten die ik heb gehaald uit alle bronnen over uitsluiting en racisme die ik heb bestudeerd. Deze kun je aan het eind van het boek terugvinden.

Ik weet dat mijn verhaal niet neutraal is. Het is mijn waarheid, niet de waarheid. Ik wil dat er iets verandert in de samenleving. Daarom kies ik ervoor om stelling in te nemen.

**DEEL 1:
ACHTERUITKIJKEN**